

به نام خدا

میرزا کوچک خان جنگلی

چهره های تاریخی ۸

مؤلف: عباس رضانی

انتشارات ترفند

رمضانی، عباس

میرزا کوچک خان جنگلی / عباس رمضانی. - تهران: ترفند، ۱۳۸۵.

۱۴۲ ص. - (چهره های تاریخی ۸) ISBN: 964-7332-21-1

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

کتاب نما: ص. ۱۴۲ - ۱۳۹.

۱. میرزا کوچک خان، یونس بن میرزا بزرگ، ۱۲۹۸ - ۱۳۴۰ ق. - -

سرگذشت نامه - - ادبیات نوجوانان. ۲. ایران - - تاریخ - - قاجاریان، ۱۱۹۳ -

۱۳۴۴ ق. - - جنبش ها و قیام ها. الف. عنوان.

۹۵۵/۰۷۵۲۰۹۲

DSR ۱۴۷۱/۸ م ۹

۸۱-۴۰۵۵۳

کتابخانه ی ملی ایران

انتشارات ترفند

تهران. صندوق پستی: ۱۱۹-۱۷۱۸۵. تلفن: ۶۶۸۶۳۷۱ و ۹۱۳۶۱۱۱۵۱۲

www.iran-ketab.com/tarfand

میرزا کوچک خان جنگلی

چهره های تاریخی ۸

مؤلف: عباس رمضانی

ویراستار زینب یزدانی * طراح جلد سیروس آقاخانی

چاپخانه رامین * لینوگرافی صدف * صحافی رامین

چاپ نخست ۱۳۸۲ چاپ دوم ۱۳۸۲ چاپ سوم ۱۳۸۵

شمارگان ۳۰۰۰ نسخه * قیمت ۱۴۰۰ تومان * شماره نشر ۳۰

ISBN: 964-7332-21-1

شابک: ۹۶۴-۷۳۳۲-۲۱-۱

فهرست

صفحه	عنوان
۵	مقدمه :
	الفصل اول : آغاز زندگی میرزا کوچک خان جنگلی تا جنگ جهانی اول
۹	- تولد و تحصیلات
۱۰	- ویژگی‌های میرزا کوچک خان جنگلی
۱۱	- پیوستن میرزا کوچک خان جنگلی به جریان آزادی خواهانه
۱۵	- دشمنی محمد علی شاه قاجار با مشروطیت
۱۹	- قیام‌های مردمی
۲۵	- افکار و اندیشه‌های بنیان‌گذاران نهضت جنگل
۲۹	- روزنامه‌ی نهضت جنگل
	فصل دوم : جنگ جهانی اول تا اعلام جمهوری از سوی نهضت جنگل
۳۱	- جنگ جهانی اول و ورود ناخواسته‌ی ایران به این جنگ
۳۶	- کابینه‌ی وثوق الدوله و نهضت جنگل
۲۵	- رابطه‌ی حاجی احمد کسمایی و میرزا کوچک خان جنگلی
۲۷	- واکنش نهضت جنگل به قرارداد ۱۹۱۹
	فصل سوم : از اعلام جمهوری تا کنگره‌ی شرق
۵۵	- اعلام جمهوری
۵۸	- تشکیلات و زمام داران جمهوری
۵۹	- تداوم جمهوری
۶۲	- نهضت جنگل بعد از اعلام جمهوری
۶۳	- مکاتبات میرزا کوچک خان جنگلی در قومن

- ۶۷ ..... - کابینه‌ی سیدضیاء الدین طباطبائی و نهضت جنگل
- ۶۸ ..... - نهضت جنگل و کابینه‌ی مشیرالدوله

□ فصل چهارم: از کنگره‌ی شرق تا کابینه‌ی قوام السلطنه

- ۷۳ ..... - کنگره‌ی شرق
- ۷۶ ..... - حزب عدالت و ارتش سرخ روسیه
- ۸۰ ..... - کودتای سوم اسفند سال ۱۲۹۹ ه. ش
- ۸۷ ..... - رضاخان سردار سپه و نهضت جنگل

□ فصل پنجم: از کابینه‌ی قوام السلطنه تا پایان کار نهضت جنگل

- ۹۳ ..... - کابینه‌ی قوام السلطنه و نهضت جنگل
- ۹۸ ..... - روسیه و انقلاب جنگل
- ۱۰۵ ..... - انگلیس و انقلاب جنگل
- ۱۱۰ ..... - معاهده‌ی مصف‌سره رشت

□ فصل ششم: پایان کار نهضت جنگل و سرنوشت میرزا کوچک خان جنگلی و یارانش

- ۱۱۵ ..... - پایان کار نهضت جنگل
- ۱۲۲ ..... - آخرین دیدار میرزا کوچک خان جنگلی با همسرش
- ۱۲۴ ..... - شهادت میرزا کوچک خان جنگلی
- ۱۲۸ ..... - سرنوشت بعضی از یاران میرزا کوچک خان جنگلی
- ۱۳۳ ..... - میرزا کوچک خان از نظر دیگران
- ۱۳۹ ..... - کتاب نما

مقدمه :

تاریخ پرفراز و نشیب ایران یادآور سرگذشت انسان‌های زیادی است که در دوره‌های مختلف تاریخی ظهور نموده‌اند و در سازندگی یا ویرانی این مرز و بوم نقش آفرینی کرده‌اند. شخصیت‌های وطن‌دوست و آگاهی که در اثر ایفای نقش اساسی، ملی یا مذهبی خود نه تنها در اوضاع ایران تأثیرگذار بوده‌اند، بلکه کشورهای دیگر جهان را شگفت‌زده کرده و سال‌های متمادی آن‌ها را تحت تأثیر اقدامات خود قرار داده‌اند. گاهی نیز اداره‌ی امور این مملکت به دست افرادی بوده است که عملکرد آنان صرف‌نظر از فساد، تباهی، ویرانی، خفت، خواری و ظلم و ستم، نتیجه‌ی دیگری برای مردم و جامعه نداشته است.

در بسیاری از دوره‌های تاریخی که مردم جامعه زیر بار ظلم و ستم حکام و پادشاهان ستمگر مقاومت می‌کردند، مردان آزاده‌ای ظهور کردند و با همراه نمودن و جلب مشارکت‌های عده‌ای از مردم و تشکیل نهضت‌ها و جنبش‌ها، موفق به تغییر سیاست‌های حاکم بر جامعه شدند. بررسی‌های تاریخی نشان می‌دهد که بیش‌ترین جریان‌های آزادی‌خواهی و انقلاب‌هایی که در تاریخ معاصر ایران به وقوع پیوسته، در مقابل ظلم و ستم و بی‌عدالتی‌هایی بوده که نسبت به مردم ایران روا می‌داشتند، قیام‌ها و

انقلاب‌هایی که در یک‌صد سال اخیر در جای جای ایران سر بر آوردند و هر یک با شیوه‌ای خاص بر ضدّ حکومت‌های مستبد و فاسد زمان خود به مقابله برخاستند.

تاریخ ایران شاهد جانفشانی‌ها و تلاش گسترده و خالصانه و هم‌چنین پیروزی‌های شگرف و شیرین یا شکست‌های تلخ و ناگوار رهبران این انقلاب‌ها بوده و وقایع مربوط به هر یک را ثبت و ضبط کرده است. ولی در میان همه‌ی قیام‌هایی که قبل از سه دهه‌ی اخیر در ایران به وقوع پیوسته، انقلاب جنگل و میرزا کوچک خان جنگلی از ویژگی‌های اساسی و منحصر به فردی برخوردار بوده است و همین مسأله باعث وجه تمایز آن با نهضت‌های دیگر می‌باشد. با نگاهی به اهداف میرزا در پیوستن به جریان آزادی‌خواهی و مقاومت و ایستادگی وی در مقابل پیدادگری‌های دوره‌ی قاجاریه و تلاش برای نجات مردم از زیر بار ظلم و ستم شاهان بی‌کفایت، وطن‌فروش و سیاست‌های استعماری دولت‌های بیگانه، این نتیجه حاصل می‌شود که میرزا کوچک خان تا آخرین لحظه‌ی زندگی تسلیم دشمنان داخلی و خارجی نهضت جنگل نشد و سرانجام جانش را در راه تحقق اهداف عالی خود از دست داد.

هفت سال تلاش و کوشش میرزا کوچک خان در راه‌اندازی و تثبیت نهضت جنگل و مبارزه‌ی بی‌امان با سردمداران حکومت در دوره‌ی محمد علی شاه و احمد شاه قاجار و در دسرهایی که در کابینه‌های وثوق‌الدوله، مشیرالدوله، قوام‌السلطنه، سیدضیاءالدین طباطبایی و زمان سردار سپه‌ای رضاخان پهلوی برای او ایجاد گردیده بود، نام نیکی برایش

به ارمغان گذاشت که همیشه در تاریخ ایران خواهد درخشید. از این رو برای شناخت این چهره‌ی مهم و سرشناس تاریخ معاصر ایران تلاش شده است تا در کتاب حاضر طی شش فصل، سرگذشت او در دوره‌های مختلف زندگی برای نوجوانان و جوانان میهن اسلامی نوشته شود. ضمن تشکر و قدردانی از عزیزان دست‌اندرکار «انتشارات ترفند»، امید است مخاطبان گرامی با مطالعه‌ی کتاب از میرزا کوچک‌خان جنگلی آشنایی و آگاهی بیش‌تر و بهتری به دست آورند.

عباس رمضانی «همبری»

«شهریور» ماه ۱۳۸۱ء